
Els barris de Ponent de Tarragona

ANTONIO PECO PLAZA

Activista veïnal de Tarragona
apeco@tinet.org

Cap als anys seixanta es va iniciar, com a tot Catalunya, pràcticament, el fenomen de la immigració a Tarragona. En aquells anys, famílies senceres es traslladaven de l'interior d'Espanya cap a les grans ciutats industrials: Bilbao, Barcelona, Madrid, etc. A Tarragona, es van començar a instal·lar barraques a la llera del riu Francolí. La major part d'aquestes famílies són les que, a poc a poc, així que milloraven la seva petita economia es van anar traslladant a Torreforta i Bonavista, inicialment. Hi van adquirir petits terrenys i els diumenges i festius, ajudant-se els uns als altres, van construir les seves llars. Així van néixer els primers nuclis habitatges de Ponent.

Amb el boom industrial, la implantació de la refineria d'Empetrol —avui Repsol— i les primeres indústries —Asesa, IQA, Monsanto, Tabacalera, Loste, BIC, la fàbrica de les camises Seindens-ticker, ALENA, el Port...— van anar atraient famílies que acudien a la recerca de millores en la seva economia i oportunitats. Haig de dir que, segons comentaris d'algunes famílies, van sortir obligats dels seus pobles pel règim que governava en aquells moments, sense saber gaire bé per què. Tota aquesta implantació industrial també va fer que s'instal·lessin multitud de petits tallers i comerços dedicats al sector auxiliar de les indústries i dels serveis. Això va motivar la potenciació de la figura dels aprenents d'oficis. Avui tenim veïns que han estat tota la vida fent el mateix ofici; van començar d'aprenents i s'han jubilat d'oficials.

La necessitat de mà d'obra era tan gran que, per a hostatjar els treballadors, les mateixes empreses creaven les seves zones residencials o nuclis d'habitatges. Així es va crear el barri de Parc Riu Clar amb els habitatges d'ASESA, Enher o de la base aèria de Reus, coneguts popularment com a «blocs de l'aviació», o a Torreforta la zona de la IQA, Hispànica, etc. Altres iniciatives, com els pisos de la Sindical a Torreforta, els de la Caixa d'estalvis que van crear a la Granja o d'iniciativa privada com les de constructores RODAL, SA, que van crear la Floresta, van anar

cobrint les necessitats d'habitatge de la gent que anava arribant a la ciutat de Tarragona. Evidentment, l'Administració no podia perdre's el boom constructiu i aprofità l'avinentsa amb la construcció de Riu Clar i més tard de Campclar, edificats per ADIGSA. Tot això, sense ordre ni concert, de manera dispersa, cadascú construïa els seus pisos o cases i s'oblidava de l'urbanisme, dels equipaments, de la mobilitat...

Tot això va començar a gestar un moviment veïnal per zones. Els veïns de Torreforta reivindicaven equipaments i forçaven les autoritats de l'època a fer les primeres concessions; d'una banda, amb l'impuls de la Universitat Laboral, evidentment per a satisfer la demanda d'obriers especialitzats de la indústria, escoles de mestratge, etc. i, de l'altra, amb la creació de col·legis: el Gual Villalbí, els barracons a Parc Riu Clar i improvisació del col·legi dels Àngels a gairebé la totalitat dels baixos comercials de la Granja.

La creació de la parròquia de Torreforta i l'arribada, sobretot, dels jesuïtes van incitar la creació de grups organitzats i el foment d'activitats que van anar fent barri. No podem passar per alt personatges com Xammar, Sisco, Agustí o el pare Juan i la seva labor social com a propulsors de moviments socials. Potser el nivell cultural dels jesuïtes també era destacat sobre la resta de la població, entre la qual el nivell d'analfabetisme era important.

Les necessitats s'anaven fent evidents i l'organització d'entitats continuava. També naixien les primeres associacions de veïns: Torreforta, Bonavista, la Floresta, la Granja, Parc de Riu Clar i Riu Clar, en les quals participaven els dirigents històrics Carrasco, Javier Elias, Martín Bravo, Àngel Juárez, Elena Regidor, Xammar, Agustí i Barroso. Les necessitats bàsiques s'aconseguien cobrir a còpia de fortes mobilitzacions: asfaltat, enllumenat públic, aigua potable, serveis mèdics, guarderies, etc. Fins i tot es va crear una candidatura veïnal (Candidatura per la Participació Veïnal), que va aconseguir dos regidors a l'Ajuntament de Tarragona l'any 1979.

Les administracions s'hi anaven sumant amb iniciatives que no han sabut gestionar mai bé. Van crear el barri de l'Esperança, inicialment anomenat *poblat d'absorció*, que va suposar l'erradicació del barraquisme a Tarragona i que motivà tot un projecte d'inclusió social de col·lectius desfavorits, i que van acabar bruscament per decret autoritari. A les acaballes dels anys setanta es va crear Campclar, un gran polígon d'habitatges socials, amb bons criteris urbanístics. No calia estalviar espai: carrers amples, aparcament abundant, patis espaiosos en cada bloc de cases per a jardí o espai per al bloc. Els pisos, a diferència dels ja construïts per la iniciativa empresarial, no són petits.

Es va fallar en l'adjudicació i van aparèixer els desfalscs. El que era idíl·lic per als governants es convertí en un malson. El barri és propici per a gent que busca habitatge sense el compromís de pagar-lo. Les obres es paralitzen, els jardins queden abandonats, els espais buits del voltant es converteixen en abocadors i territori de rates... La gent se sent incòmoda. Molts abandonen el barri. S'avergonyeixen de dir que viuen a Campclar. La premsa no passa per alt, ni una vegada, els actes delictius que es produeixen o duen a terme alguns habitants del barri. Arriba la mala fama.

Contra aquesta situació hi lluiten les associacions de veïns i entitats com el Casal l'Amic. Entitats esportives i culturals que sorgeixen al barri, així com iniciatives particulars que posen tots els esforços a millorar la situació. Alguns habitants se senten incòmodes i passen del barri o l'abandonen; són els pessimistes, se senten d'un altre estatus social. Uns altres adopten una altra actitud, senten el barri com a propi, i lluiten per transformar-lo des de dins, per crear un clima de convivència i solidaritat. Són els optimistes, que lluiten contra els elements i les institucions.

Benestar Social pren les regnes i es converteix en un pou sense fons de mal ús de recursos com cap barri ha tingut i que mai no han estat capaços de gestionar correctament. Plans comunitaris, projectes socials i una desfilada de tècnics que, coordinats per una Administració ineficaç, no han donat el resultat esperat.

Els moviments socials eren forts i amb gran poder de convocatòria en les seves reivindicacions. No només es preocupaven de la qualitat de vida pròxima als habitatges, sinó de reivindicar millores generals. Pujades de preus o serveis d'assistència mèdica eren motius de molts actes reivindicatius. En un d'aquests actes, al CAP de la Granja, els Mossos es van estrenar amb contundència contra els veïns que reclamaven millores sanitàries, amb el resultat de diversos veïns ferits en el desallotjament i diversos detinguts.

Tot aquest potencial inquietava la classe política. Des de la mateixa Administració es van iniciar processos i polítiques per a afavorir-ne la desestructuració, que passaven per crear nous moviments de manera paral·lela i atreure'n els dirigents als partits polítics. Es van duplicar les associacions de veïns en el mateix barri i se'n van crear de noves per sectors. Es van crear els «masos particulars», equipaments com ara llars de jubilats, però també entitats esportives, amb direccions designades expressament perquè s'alineessin amb el que dictava el partit polític que governava a l'Administració local. En aquesta escomesa sí que han tingut força èxit.

Avui ens trobem en un procés d'adaptació de les entitats als nous reptes que ens ha portat la realitat social dels nostres barris. Es tracta d'incidir en les polítiques que s'apliquen en el nostre territori, els nostres barris, fer que les polítiques i les accions responguin a les necessitats de les persones que hi vivim i no a interessos de partit, «aquí em voten o aquí no em voten». Tenim l'obligació de vetllar pels interessos dels veïns i veïnes. Aquests interessos, avui, superats els problemes urbanístics i de falta d'equipaments, són els de garantir la qualitat en l'estat del benestar aconseguit, la qualitat dels serveis sanitaris, la qualitat de l'educació, garantir l'atenció a les persones que la necessiten i no generar fractura social ni exclusió.

Les zones perifèriques d'aquesta ciutat, com en la majoria de ciutats, concentren l'arribada de persones d'altres llocs. No s'apliquen prou mesures d'integració ni mediació per a la resolució de conflictes. Hem perdut el control del carrer, fem les nostres tasques en locals, centres cívics on n'hi ha, i protestem tímidament davant les qüestions que abans haguessin obert un front de lluita: atenció assistencial, pujada de preus, tancament d'empreses, deficiències en el transport públic, etc. Nosaltres mateixos ens postulem en contra de l'arribada d'immigrants. La multiculturalitat no es veu com una riquesa, sinó com un problema. A Ponent hi ha una realitat canviant

que ha generat dubtes i pors entre la població en lloc de generar oportunitats. La població augmenta alhora que els serveis es queden on eren. Acaben resultant insuficients i es col·lapsen. És en aquest punt on apareixen les primeres dificultats veïnals o de convivència amb els tòpics que ja sabem. Els col·legis augmenten la ràtio de manera espectacular. Per exemple, el CEIP Mediterrani dobla la ràtio en quatre anys o el CEIP Mare de Déu dels Àngels penja el cartell de complet.

La població que va venir com a mà d'obra als setanta ha envellit i això fa difícil l'accés als habitatges més antics, molts dels quals, a més de no estar adaptats, no tenen ascensor. Els recursos de la tercera edat són escassos. Ponent és una zona en evolució que, com la majoria de la societat, presenta dificultats i oportunitats. Els seus índexs de desocupació, absentisme o fracàs escolar són més grans que en altres zones de la ciutat, a més és fàcil d'identificar unes certes zones on les xifres parlen per si soles.

Referències

Arxius de l'Associació de Veïns de la Floresta.

BARDAJÍ, Federico (1991). *Riu Clar: Moviment i transparència*. Tarragona: El Mèdol.

FAMÍLIA I BENESTAR SOCIAL (1990). *Barri de Camp Clar*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

PUJADAS, Joan Josep; BARDAJÍ, Federico (1987). *Los barrios de Tarragona: Una aproximación antropológica*. Tarragona: Ajuntament de Tarragona.